

N:o 35.

Af herr **O. A. Brodin**, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition
angående statsverkets tillstånd och behof i fråga om an-
slag till handelsstipendier.

Anslag till handelsstipendier beviljades af Riksdagen första gången år 1896, då på extra stat för år 1897 anvisades 10,000 kronor för ändamålet. Enahanda anslag beviljades påföljande Riksdag för år 1898, och Kongl. Maj:t har i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att för nästkommande år anslå enahanda belopp till dylika stipendier.

Då emellertid detta belopp är allt för litet att kunna vara till verkligt gagn för främjande af det beaktansvärda mål, som med anslaget afses, torde det vara fullt påkalladt att främhålla behofvet af en ökning af anslaget.

I sådant afseende tillåter jag mig erinra om det hufvudsakligaste af hvad hittills förekommit i fråga om anslag till handelsstipendier.

Frågan om inrättande af dylika stipendier väcktes redan 1888 af styrelsen för Sveriges allmänna exportförening. Öfver styrelsens framställning afgaf kommerskollegium underdånigt utlåtande af den 9 oktober samma år, deri uttalades önskvärdheten af dylika stipendier (statsutskottets utlåtande n:o 7, sid. 59, 1895). Derefter fick emellertid denna fråga, som från början ställts i samband med utredning om åtgärder för handelsundervisningens höjande, hvila, till dess kommerskollegium i underdånigt utlåtande den 26 maj 1894 återupptog den i sammanhang med afgifvande af en af då varande kommerserådet Th. Nordström verkställd utredning rörande exportföreningens verksamhet.

Kommerskollegium, som i sistnämnda utlåtande betonade att erfarenheten från Norge och särskildt från Tyskland bekräftat rigtigheten af hvad kollegium redan i förstnämnda utlåtande andragit i fråga om nyttan af dessa stipendier, meddelade dervid, bland annat, beträffande Norge, att der anvisats från och med budgetåret 1887—1888 till och med 1890—1891 ett anslag af 10,000 kronor, för budgetåret 1891—1892 ett belopp »intill 20,000 kronor» och för budgetåret 1892—1893 ett anslag af 20,000 kronor samt att den norska konstitutionskomitén förklarar det icke vara tvifvelaktigt att dessa stipendier redan gjort nytta och att man därför vore berättigad att vänta, det deras betydelse skulle tillväxa (statsutskottets utlåtande n:o 7 sid. 45, 1896). För egen del hemställde kollegiet om anvisande af ett belopp af tillsviðare 15,000 kronor årligen till understöd åt unge män, som i främmande länder önskade inhemta vidgade insigter och erfarenhet i handelsyrket.

I statsverkspropositionen till 1895 års riksdag föreslog också Kongl. Maj:t sådan ökning af anslaget till befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar, att deraf 15,000 kronor kunde användas för handelsstipendier. Statsutskottet fann det väl önskvärdt att sådana stipendier inrättades i vårt land, men ansåg detta kunna ske utan förhöjning af sagda anslag, hvilket också blef bibehållet vid sitt förutvarande belopp af 20,000 kronor.

1896 återupptogs frågan i en motion i Andra Kammaren (n:o 75) af herr Themptander, som föreslog uppförande på sjette hufvudtiteln å extra stat af ett anslag af 20,000 kronor till handelsstipendier.

Statsutskottet, som förmälde sig fortfarande hysa den åsigt, att handelsstipendier kunde vara till verklig nytta för utvecklingen af våra handelsförbindelser med främmande länder (utlåtande n:o 7 sid. 44—48, 1896), förklarade sig nu anse lämpligt, att ett särskildt anslag för ändamålet uppfördes i riksstaten. Om beloppet af detta särskilda anslag yttrade utskottet, att detta »synes emellertid, åtminstone till en början och innan erfarenhet vunnits om den utsträckning, i hvilken de ifrågasatta stipendierna komma att sökas af dertill kompetenta och lämpliga personer, icke böra sättas högre än till 10,000 kronor.» I sammanhang härmed, tillstyrkte utskottet en nedsättning från 20,000 till 15,000 kronor af anslaget till befrämjande af svenska alsters afsättning i utlandet. Hela ökningen af de medel, som skulle anslås för vår exporthandels förkofran, inskränkte sig alltså till 5,000 kronor.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan, och med sagda belopp af respektive 15,000 och 10,000 kronor hafva båda anslagen sedermera utgått.

1897 års anslag till handelsstipendier söktes af tretton personer, och deraf tilldelades tre personer stipendier. 1898 års anslag har sökts af tjugutvå personer, hvaribland de förutvarande stipendiaterna. Kommerskollegium har nu i underdånigt utlåtande af den 11 januari 1898 föreslagit, att två af dessa skulle erhålla fortsättningsstipendier å 1,750 kronor hvardera, och att derjemte stipendier af anslaget skulle tilldelas för två nya stipendiat, den ena med 3,500 och den andra med 3,000 kronor, med verksamhet den förra i södra och den senare i norra Afrika.

Hos Kongl. Maj:t gjorde, på sätt statsverkspropositionen innehåller, sistlidne oktober Sveriges kontoristförening framställning i syfte att anslaget till handelsstipendier måtte förhöjas till 20,000 kronor, dervid åberopande, att det nuvarande beloppet vore för ringa att ens närmelsevis motsvara det behof, som allt mera gjorde sig gällande med afseende å handelsstipendiaters utsändande. Öfver denna framställning hördes kommerskollegium, som inhemtade yttranden af handels- och sjöfartsnämnderna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Gefle och Norrköping. Samtliga dessa nämnder förordade lifligt nådigt bifall till framställningen. Vissa nämnder betonade särskildt den stora betydelsen af ändamålet med handelsstipendier och det nu utgående beloppets otillräcklighet för att befordra detta ändamål. Äfven exportföreningens styrelse hördes och uttalade, under hänvisning till statsutskottets utlåtande vid 1896 års riksdag, att, sedan det visat sig, att ett stort antal kompetente sökande anmält sig till erhållande af dessa stipendier, och att det nu utgående anslaget vore för ändamålet alldeles otillräckligt, tvifvel ej längre kunde förefinnas om lämpligheten af anslagets höjande på föreslaget sätt.

Kommerskollegium, hvars ställning såsom handels och industriens målsman naturligtvis gifver dess yttrande i saken mycken vikt, förordade i utlåtande af den 14 december 1897 också lifligt anslagets ökning och uttalade, att »enligt kollegii öfvertygelse skulle de statsmedel, som för ifrågasatta, vara väl använda.» Kollegium öfvermålar, att visserligen icke ännu kunde föreligga något resultat af de redan utsända stipendiaternas verksamhet, men framhåller, att man deremot redan nu hade erfarenhet i det afseende, som af statsutskottet vid 1896 års riksdag åberopades såsom grund för bestämmande af beloppet af det då till 20,000 kronor föreslagna anslaget, nemligen i afseende å den utsträckning, hvari stipendierna komme att sökas af kompetente och lämpliga personer, i det att antalet sökande till stipendier från anslaget för 1898 vore icke långt ifrån dubbelt så stort som det redan ganska betydande antalet sökande till stipendierna år 1897.

För sin del har departementschefen anført, att hvad i ärendet förekommit syntts honom utmärka, att anslaget blifvit väl knappt tillmätt, ehuru han icke funnit skäl redan nu föreslå en höjning af detsamma, innan någon erfarenhet om gagnet af dessa stipendier vunnits.

Behovvet att, för vidgande af vår exporthandel, bereda unge män tillfälle att vinna praktisk erfarenhet i utlandet om vilkoren för afsättning af svenska produkter, är redan af kommerskollegium och andra i ärendet hörda myndigheter med kraft framhållet och väl motiveradt. Det har också blifvit af Riksdagen erkändt genom beviljande af anslag för ändamålet. Men äfven anslagets otillräcklighet är till fullo erkänd af handelns och industriens målsmän. Om man anser ändamålet godt, bör det ju tydligt framstå såsom en vigtig angelägenhet att söka i så hög grad som möjligt och så snart som möjligt vinna detta ändamål. Medgifver emellertid anslagets belopp, förutom fortsatt understöd åt äldre stipendier under åtminstone något eller några år, utsändande hvarje år af allenast en eller två nya stipendier, är ju klart, att dels endast ett fåtal trakter af verlden kan inom en något så när begränsad framtid blifva föremål för svenska handelsstipendieters studium, dels att det dröjer mycket länge, innan den svenska köpmanscorpsen tillføres resultatet af den af handelsstipendierna inhemtade erfarenheten, eller gagnet af den verksamhet, de kunna, på grund af denna erfarenhet, komma att utöfva vare sig genom upprättande af svenska handelshus å de större utländska handelscentra eller i hemlandet. Det går emellertid icke an att på näringslivets område alltför betänksamt sätta sig i efterhand. Det gäller här snabb handling, och vi få icke förbise något medel till förekommande af att vi genom brist på företagsamhet öfverflyglas i den aldrig hvilande täflingskampen mellan exportländerna, särskildt den nu pågående striden om de transmarina afsättningsfälten.

Att först inhemta erfarenhet om gagnet af de utsända stipendiernas verksamhet skulle i nämnda afseenden medföra ett säkerligen ganska vådligt uppskof, då denna erfarenhet svårligen kan påvisas förr än efter flera år. Vi kunna ju i afseende å gagnet af handelsstipendier med lugn lita till erfarenheten från Norge och andra länder, och äro därför lyckligtvis i den ställning, att vi icke behöfva vänta med anslagets ökning för att veta, att detta skall göra gagn, naturligtvis under förutsättning att dugliga stipendier utses, och i det afseendet torde vi kunna med full tillit lemna saken åt kommerskollegium och Kongl. Maj:t.

Jag är visserligen liksom kommerskollegium af den åsigt, att äfven ett större belopp än det af kontoristföreningen ifrågasatta eller 20,000 kronor skulle visa sig vara väl användt, men vill dock icke hemställa, att anslaget för närvarande ökas till högre belopp än det sagda.

På grund af hvad jag nu i korthet anfört, hemställer jag alltså,

att Riksdagen måtte å extra stat för år 1899 anvisa ett till 20,000 kronor förhöjdt anslag till handelsstipendier.

Stockholm den 24 januari 1898.

O. A. Brodin.